

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:5

Onder redactie van Prof. Dr K. SCHILDER, Kampen.

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr E. T. v. d. Born, Helpman (Gr.); Mr A. Bouman, Rotterdam; Ir B. ter Brugge, Almelo; Dr K. J. Cremer, Kampen; Dr R. J. Dam, Kampen; Dr A. C. Drogendijk, Dordrecht; Dr D. van Dijk, Groningen; Drs D. J. Galle, Kampen; Mevr. G. Gilhuis-Smitskamp, Mijdrecht; Dr J. H. Hagenbeek, Zwolle; Dr J. van Herksen, Ermelo; Dr B. Holwerda, Kantens; A. Janse, Biggekerke; Dr P. Jasperse, Leiden; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr E. D. Kraan, Vlaardingen; A. Kuiper, Utrecht; Dr J. v. d. Linden, Zeist; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Drs Joh. Luijkenaar Francken, Rotterdam; Mevr. J. M. Th. Luijkenaar Francken-Schreuder, Rotterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr H. Mulder, Kloosterburen; Dr A. Ringnalda, Ermelo; P. J. Risseuw, 's-Gravenhage; C. Rijnsdorp, Rotterdam; A. Schilder, 's-Gravenhage; Dr G. K. Schoep, 's-Gravenhage; Dr R. Schippers, Wanswerd; Dr J. Smelik, 's-Gravenhage; Drs H. Smilde, Groningen; Drs H. Smitskamp, 's-Gravenhage; Dr N. Streekerk, Wollega; Dr Stroom, Bussum; J. Strikwerda, Zeist; Prof. Dr C. van Til, Philadelphia Pa.; Dr C. Veenhof, Haarlem; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr M. Vreugdenhil, Meliskerke; Dr F. de Vries, 's-Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Franeker; Dr D. K. Wielenga, Capelle a. d. IJssel; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan:
Prof. Dr K. SCHILDER, Vloedijk 101, Kampen.

Drukkers-Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f 2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f 7.50 en voor Ned.-Indië f 6.— per jaar.
Advertentiën: 25 ct. per regel. — Losse nummers f 0.15.

INHOUD: Hoofdartikel: Psycho-analytische zielszorg en Christendom, II. — Uit de Schrift: Alle dingen werken mede ten goede. (Matth. 14:25.) — Kerkelijk Leven: De motie-Roermond-Venlo. Nogmaals: het invullen van een attestatie. Radio-kerkdiensten. — Even Parkeer: De vastheid der beloften. — Boek v. d. Week: Het Nationaal karakter van het Chr. onderwijs. — Uit het Pol. en Soc. Leven: Kerk en Socialisme, II. — Vakwetenschap en Praktijk: De betekenis van de Prot. Chr. Centrales en vakorganisaties van patroons voor het kerkelijk, politiek en maatschappelijk leven in ons vaderland, V. — Perschoouw. — Kerknieuws.

HOOFDARTIKEL

Psycho-analytische zielszorg en Christendom.

II.

Toch hebben we in ons vorig artikel nog niet alle moeilijkheden geschetst, die het optreden van Freud in het kamp van zijn tegenstander veroorzaakte. Enkele van zijn leerlingen wilden op zijn methode voortbouwen, en meenden in zijn systeem onder aanbrenging van naar hun inzicht geoorloofde wijzigingen, ook aan de religie een belangrijke plaats bij de behandeling van zielszieken te kunnen geven.

Waar de voornaamste vertegenwoordigers van deze strooming in Zürich woonden, werd hun streven al spoedig aangeduid als dat van de Zürichse richting. Vooral Jung was daarin een van de meest op den voorgrond tredende figuren. Maar terwijl zij zelf van oordeel waren, dat zij niet met hun meester braken, bleek deze van een ander oordeel. Hij betitelde hen met den naam van afvalligen en verklaarde hun bedrijf voor onwetenschappelijk.

Oogenschoonlijk kwam er dus van de zijde der Zwitsersche psychotherapeuten krachtige hulp voor het oude Christendom opdagen. Psychoanalyse en religie behoeften dus, naar het scheen, geen onverzoenlijke vijanden van elkaar te zijn. Misschien kon het Christelijk denken nu zelfs de waarheidselementen van het systeem van Freud overnemen en deze in een eigen methode van zielszorg verwerken.

Maar in plaats van hulp, blijkt Jungs beschouwingswijze een nieuw gevaar, dat voor dit denken weer andere vragen en moeilijkheden naar voren brengt. In eigen kring dreigt nu verdeeldheid. Er zijn psychotherapeuten, die den Christus ook in hun vak willen dienen, en die in de Zürichse richting belangrijke aanknopingspunten daarvoor meenen te vinden. Maar hoewel er ook bij Jung te leren en te luisteren valt, voor de Christelijke religie als zodanig is er m.i. bij hem geen winst te verwachten. Integendeel, zij heeft van hem alles te duchten. Dit komt, omdat Jung zich een ander beeld van deze religie vormt dan zooals wij haar op grond van Gods Woord kennen. Naar zijn opvatting had het Christendom zich moeten ontwikkelen in de richting van de oude gnosis. Deze gnosis was het, die getracht had de intellectualistische en aesthetische levenshouding van de wereld der heidensch-antieke oudheid te verzoenen met het zich bewust worden van de waarde der menselijke ziel, zooals dit aan het optreden van den Christus te danken zou zijn. Daarin had zij het menselijk leven tot volkomen ontplooiing kunnen brengen. Maar de kerk had in de eerste eeuwen van onze jaartelling in een strijd op leven en dood de gnosis afgewezen. Daardoor waren allerlei waardevolle elementen van de antieke levenshouding verdronken en had de menselijke ziel zich niet meer harmonisch kunnen ontwikkelen. De gevolgen daarvan konden op den

duur niet uitblijven. De menschheid groeide steeds meer in de verkeerde richting uit en daaraan droeg de kerk met haar dogmavorming zeker niet de kleinste schuld. Ook aan haar moest een groot deel van de geestelijke ontreddering van de hedendaagsche wereld worden toegeschreven met al den nasleep van neurosen en gevallen van onbevredigdheid met het leven.

En daarom moet de mensch de wereld weer anders gaan zien. Hij moet haar allereerst aanvaarden als een chaos, waarin goed en kwaad door elkaar gemengd zijn. Wie dit niet erkennen wil en alleen het goede najaagt, verdringt het booze, dat onvermijdelijk is, en ondervindt daarvan de kwade gevolgen. Hij komt niet tot de noodzakelijke bewustwording. Wel beteekent deze bewustwording lijden, een ten offer brengen van het ik, een kruisiging, maar wie door deze diepten is doorgestaan, hervindt zich zelf in de ontwikkeling van al zijn functies, schept een levende synthese, waarin het goede zoowel als het booze zijn opgenomen. God wordt mensch in hem, de volkomen menselijkheid beteekent de vleeschwording van den logos. En de mensch wordt God, kennende het goed en het kwaad. Hij wordt aan Christus gelijk, Wiens kruis ons is geworden het mythische symbool van de zelfontlediging aan de wereld, en Wiens weg van lijden hij ook volgen moet om te komen tot verdieping en verhooging, om te worden een scheppend centrum met magische kracht.

Het behoeft geen nader betoog, hoe ver we hier verwijderd zijn van het Christelijk geloof naar de Schriften. Jung moge zich ontworsteld hebben aan het naturalistisch rationalisme van Freud en het zieleleven breeder en dieper verstaan, ook hij verzwaart den strijd van dit geloof, omdat het in hem een ouden vijand ziet herleven, met wien het in de eerste eeuwen na Christus zulk een zwaren strijd heeft moeten voeren. De gnosis is daarom voor hem zoo gevaarlijk, niet slechts omdat zij het terrein van het godsdienstig leven betreedt, maar ook omdat zij daar spreekt in termen, die wel aan de Christelijke religie zijn ontleend, maar waaraan zij vaak een geheel anderen inhoud geeft. Het kan haast niet anders, of in den kring van hen, die zich Christenen willen noemen, dreigt daardoor verwarring en onderlinge verdeeldheid. Tegenover Freud was men het met elkaar eens, dat de consequenties van zijn conceptie leiden moesten tot een absolute verloochening van de geheel eenige betekenis van het Christendom, tegenover Jung daarentegen beginnen de wegen uit elkaar te gaan.

En dit vooral nu Jung in Maeder een zekere correctie vond, die meer nog dan hij zelf gedaan had, den nadruk legt op de betekenis, die de Christus voor de genezing van het verscheurde menschenhart hebben kan. En nu zijn er geloovigen, die Maeder daarom zoo hoog aanslaan, omdat hij in een wetenschappelijke wereld, die zich slechts langzaam losmaakt uit de kluisters der rationalistische alleenheerschappij, den moed had er op te wijzen, dat van het kruis van Christus de kracht tot genezing en wedergeboorte uitstraalt op allen, die den hooger zinn des levens zoeken.

En toch is in den grond der zaak ook met Maeder niets gewonnen. Want bij scherp toezien bemerken we tenslotte toch geen principiële verschil tusschen Jung en hem. Ook Maeder ziet de laatste fase van 's menschen ontwikkeling in het opgeven van het ik, waardoor het eigenlijk ware ik, de boven-individuele geest, geboren wordt. Daarop zou ook Christus' Woord geslagen hebben, toen Hij zeide: „De Vader en Ik zijn één”.

En ook hier kan deze geboorte slechts plaats vinden langs den weg van het offer, dat door het ik vrijwillig dient te geschieden. Daarom blijft ook bij Maeder het kruis van Christus slechts een lichtend teken en voorbeeld en verwijst hij den

Ons land schijnt te klein om aan die ongeestelijke tirannie der enkele individuen te ontkomen. Bijna altijd bespeurt ge, dat mannen van betekenis in ons goede Holland even met elkaar in aanraking zijn geweest, soms een oogenblik van hart tot hart geleefd hebben, maar spoedig daarna, door misverstand, ambtsijd en nauwerking van het eigen ik, allengs van elkaar vervreemd, voor elkaar verhoed en ten laatste tegen elkaar in het hornas zijn geraakt.

Dr A. KUYPER, *Confidentie*, pag. 65.

mensch inplaats van naar zijn verbrokenheid, die slechts door de vruchten van Christus' verdiensten aan dat kruis en van Zijn opstanding weer in beginsel hersteld kan worden, naar zijn eigen innerlijk, waarin hij tot de diepste diepten heeft af te dalen, om daar de vonk van het ware leven te vinden, die door aandachtige verzorging tot een innerlijk, verwarmend en stralend vuur ontwikkeld moet worden.

Ook bij Maeder vinden Schrift en Belijdenis dus geen hol voor hun voet. Zijn erkenning van het niet-rationeele beteekent bij hem niet een onvoorwaardelijk buigen voor het gezag van den Bijbel. In hem beluisteren we den vertegenwoordiger der moderne levensfilosofie, die wel met het Christelijk geloof de ongenoegzaamheid van de mechanistische wereldbeschouwing erkent, maar haar eigen weg gaat bij het stellen en oplossen van de groote wereldraadselen. Bij haar beste vertegenwoordigers is er dan nog wel eenige waardeering voor wat het Christendom leert, maar dan alleen voor die elementen daaruit, die in hun gedachtengang verwerkt kunnen worden of omgezet. Het kruis van Christus is daarvoor altijd wel een geschikt object geweest. Maar met het geloof, dat de toorn Gods tegen de zonde der menschheid brandt, dat het bloed van Jezus Christus reinigt van alle zonden, weet, om eenige voorbeelden te noemen, ook de gnostische gedachtenrichting in de moderne levensfilosofieën niets aan te vangen. Tusschen het Evangelie van de kerk aller eeuwen en de interpretatie daarvan door Jung en Maeder blijft de kloof onoverbrugbaar.

...

Ik begon met te zeggen, dat een van de moeilijkste en gewichtigste problemen voor het Christelijk geloof in onze dagen is, dat van de verhouding tusschen de moderne psychotherapie en de Christelijke religie. Om dit aan te toonen, vestigde ik de aandacht op de z.g. psycho-analyse. En dat niet, omdat zij de eenige richting in de zielkunde is, die voor onze beschouwingen belang heeft, maar omdat haar invloed op de hedendaagsche psychologie zoo groot is, dat men deze niet vatten kan zonder inzicht in hetgeen Freud in het licht heeft gesteld. Door haar zijn problemen aan de orde gekomen, die zich tenslotte ook in de andere zielkundige stroomingen herhalen. Leert derhalve het Christendom bij het licht der Heilige Schrift zijn positie tegenover de psycho-analyse duidelijk zien en zijn eigen weg gaan temidden van de vraagstellingen en oplossingen, die deze richting aan de hand doet, dan is hiermee in beginsel ook zijn antwoord gegeven op wat het thans ook nog van andere zijde benaauwt en verwart.

De worsteling van de Christelijke religie met de moderne psychotherapie om het behoud en de handhaving van haar heilsgoederen naar de Schriften, vindt derhalve haar sterkste ontplooiing op het terrein, dat door Freud in de eerste plaats wordt beheerscht. Naar het schijnt, is deze worsteling hopeloos. En het is niet mogelijk er aan te ontkomen. De pogingen tot synthese bleken mislukt. Terwijl een negeeren van de psycho-analyse, die oogenschoonlijk zooveel wetenschappelijk-gefundeerde waarheidselementen

omtrent het Zieleleven bevat, leiden moet tot een gevaarlijk pietisme, dat een wereld, die God niet kent, feitelijk aan haar lot overlaat en niets weten wil van den geweldigen cultuurstrijd, dien het Christendom heeft te voeren om de verwerving van zijn historische roepingsmacht ook in de ontwikkeling der wetenschap.

Het Christelijk geloof kan hier den strijd niet ontgaan. En de vraag rijst, waar het dien strijd heeft in te zetten.

Nu moge het op het eerste gezicht aantrekkelijk lijken door een z.g. immanente kritiek op het systeem van Freud dat van zijn kracht te berooven, zulk een poging, hoe waardevol op zichzelf ook, beteekent, gezien den aard van wat hier in het geding is, niet meer dan een wetenschappelijke guerrilla-oorlog, zonder dat de kern der kwestie geraakt wordt. De kritiek van het Christelijk denken gaat dieper dan die van de logica of van het experiment. Zij zoekt in de eerste plaats te komen tot een zuivere positiebepaling van het geloof t.o.v. de ongeloofoelementen, die in de opvattingen der psycho-analytische school tot uiting komen. Daartoe moet zij zich rekenschap geven van de vraag, welke wereldbeschouwing achter die opvattingen schuilt en of deze zich verdraagt met de Christelijke. Hier dient de scheidslijn in beginsel getrokken te worden.

En nu zagen wij reeds, hoe Freud beheerscht wordt door zijn naturalistisch standpunt en de beschouwingen van Jung en Maeder hun oorsprong vinden in de moderne levensphilosophieën. Hier zal dus de kritiek van het Christelijk denken moeten inzetten.

Maar deze zal dan pas tot volkomen ontwikkeling kunnen komen, indien zij steunen kan op een eigen filosofie, die het ongeloofskarakter van deze wijsgeerige stroomingen in zijn verschillende elementen bloot legt en de consequenties daarvan ook met betrekking tot de beschouwing van het Zieleleven aantoonst.

Zoo alleen kan principieel verweer geboden worden tegen de grensoverschrijding van de psycho-analyse en gewaakt tegen een onschriftuurlijke vermenging van de moderne psychotherapie met de Christelijke religie.

Toch is hiermee de taak eener Christelijke wijsbegeerte nog niet afgelopen. Waar, zooals ons bleek, de verhouding tusschen wijsbegeerte en zielkunde zeer nauw is, zal zulk een Christelijke wijsbegeerte niet slechts negatief voor de psychologie van beteekenis zijn, maar ook positief de richtlijnen moeten aangeven, waardoor deze wetenschap haar juiste verhouding tot de Christelijke religie vindt. Haar roeping kan niet slechts van critischen aard zijn, maar zij moet tevens de grondslagen leveren voor een principieele waardeering van den schat van kennis, die ook met medewerking van Freud en Jung in den loop der historie omtrent het Zieleleven gegroeid is. Ook zij zal moeten meehelpen den verderen ontwikkelingsgang der psychologie en psychotherapie zodanig om te zetten, dat ook hier het juiste inzicht in de structuur der werkelijkheid gaat doorbreken.

Maar al is hiermede in beginsel aangegeven, op welke wijze het Christelijk geloof den strijd tegen de psycho-analytische school in de zielkunde heeft in te zetten, daarmee is nog slechts een eerste poging gedaan om tot oplossing van het door ons aan de orde gestelde probleem te komen. Bij wat bereikt moet worden valt deze poging schier in 't niet. Reeds de gedachte aan een Schriftuurlijke wijsbegeerte doet ons duizelen voor de geweldige taak, waarvoor zij komt te staan. En haar kracht is zoo klein. De geheele moderne wetenschap, die zoo doortrokken is van den cultuurgeest en het geloof van het Westersch humanisme en die zich zoo zeker waant in haar idee van de zelfgenoegzaamheid van het wetenschappelijk denken, zal zij tegenover zich vinden.

Een onbegonnen werk dus, al dit pogen en werken? Oogenschiijnlijk wel. Maar de eisch van Gods Woord laat den geloovige hier toch niet met rust. Het gaat hier om de eer van Zijn Koning en het heil van zijn naaste. En het geklank van dien Koning is bij Hem, Die gezegd heeft: „Vreest niet, Ik heb de wereld overwonnen”. En al zal het in deze bedeeling tenslotte blijven bij een zien door een spiegel in een duistere rede, toch zullen de geloovigen geen moeite mogen ontzien om den geheel eenigen rijkdom van het Evangelie in al Zijn schoonheid aan de wereld bekend te maken. Psychologische stelsels gaan onder, maar het eeuwen oude antwoord op de vraag van het verslagen menschenhart: „Heere, wat moet ik doen om zalig te worden?” zal onverminderd haar kracht blijven behouden. Aan de Christenheid dan de taak om het haar toevertrouwde pand zuiver te bewaren en er mee te woekeren ook bij het licht van onze meerdere psychologische kennis, gedachtig zijnde aan Jezus' woord, dat die dienstknechten zalig zijn, welke hun Heer, als Hij komt, zal wakende vinden.

's Gravenhage.

Dr G. K. SCHOEP.

UIT DE SCHRIFT

Alle dingen werken mede ten goede.

Maar ter vierde wake des nachts kwam Jezus af tot hen, wandelende op de zee.

Matth. 14: 25.

De vraag, die wij mogen stellen is deze: Wat hebben wij hier? Wij hebben hier Jezus, Die als de Zoon des menschen Zijn koningsheerschappij uitoefent, een koningsheerschappij niet van „deze wereld”, maar „van den beginne”. Hij heeft als Zoon des menschen een verbond met God, gelijk ook de eerste Adam een verbond had met God in het paradijs. En krachtens dit verbond met God heeft Hij, als de Zoon des menschen, ook een verbond met de schepping. En dit verbond bestaat hierin, dat zij mede moet werken ten goede, dat zij Hem onderworpen is tot de komst van Zijn koninkrijk, tot het doen van den wil des Vaders. Hij wandelt op de woeste wateren naar de koningsglorie, die van den beginne was, en welke Hij aan mag wenden, wanneer het noodig is, voor Zijn werk, waartoe de Vader Hem gezonden heeft. Wij zien hier op het meer van Galilea de paradijsorde weer hersteld: de krachten der schepping in dienst van den tweeden Adam. Hij mag vragen, als het moet, de beschikking over de legioenen des Vaders, over de zon, de maan en de sterren, over den storm en het vuur, over den afgrond en den dood. Hij mag dat alles vragen naar Zijn bevoegdheid van den beginne, naar Zijn koningsrecht van het paradijs.

Maar is het dan een spelen met wonderen, wanneer Hij dezen wonderlijken weg neemt naar Zijn discipelen? Toch niet. Wanneer Hij Zijn koningsheerschappij uitoefent in dezen nacht, dan doet Hij dat terwille van Zijn discipelen, terwille van Zijn kerk. Zijn discipelen verkeerden in doodsgevaar. Mattheus zegt ons, dat de wind hun tegen was, dat de wind hun vijandig was. Zij dreigen Hem ontnomen te worden en nog wel op het oogenblik, dat Hij zich zeer bijzonder met Zijn discipelen zal bezig houden, hen op zal werken tot het geloof in Hem als den Messias, als den verkorene des Vaders. Zijn discipelen hebben nog zoo weinig er van begrepen. Zij waren, zegt Marcus, verhard geweest bij het wonder der brooden-vermenigvuldiging. En Jezus' lijden is aanstaande, het kruis komt reeds nabij. Zoo openbaart Hij Zijn koningsheerschappij in dezen nacht om Zijn discipelen te behouden en hen te brengen tot geloof in Hem, opdat zij het straks kunnen uithouden, wanneer Hij gedood zal worden. Immers als Hij zoo soeverein Zijn wegen nemen kan, als Hij soeverein heerschen kan ten goede van de Zijnen, wanneer Hij zulk een koningsglorie bezit, die geen oog gezien heeft, en waarvan nog geen oor gehoord heeft, dan heeft Hij ook Zijn weg naar het kruis soeverein genomen, en dan moet ook dit kruis mede werken ten goede, dan is Zijn sterven geen lot, maar Zijn daad. Hij speelt niet met wonderen, maar Hij predikt ons de waarheid, hoe zwaar Hij heeft moeten werken, opdat Zijn discipelen Hem zouden belijden als den Messias, aan Wien men zich toevertrouwen kan in nood en dood, omdat Hij de macht heeft ons het leven te geven, omdat Hij daartoe alle dingen laat medewerken ten goede. Om Hem te belijden als den Messias, Die Zijn koningsheerschappij niet uitoefent om voor het vleeschte pronken, maar om naar den geest het koninkrijk te doen komen en de glorie de doxa van God op aarde te vestigen.

En wij leven niet meer bij zulke teekenen van Zijn koningsheerschappij. Wij hebben Zijn woord: „Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde”. En wij hebben dit woord des Konings te gelooven, en heel deze wereld onderworpen te zien aan de koningsheerschappij van Christus. Ook de zon, ook het vuur, ook den storm, ook tegenwoordige en toekomstige dingen. Wij hebben het woord van Paulus niet als een gelegenheidswoord te gebruiken, dat alle dingen moeten medewerken ten goede, maar wij hebben dit woord zijn prachtige inhoud te laten bepalen door Hem. Hij heeft ons geleerd, hoe wij dat verstaan mogen. Hij heeft ons laten zien, hoever dat wel gaat. Ons staat de sterke Held terzij, Dien God ons heeft gegeven. Hij mag van ons vragen in deze wereld alleen Zijn koningsheerschappij te zien ten behoeve van Zijn volk, en in geloof aan deze koningsglorie te leven en te werken. Wie zal ons scheiden van de liefde van Christus? De storm? De storm niet. Het vuur? Ook het vuur niet. De afgrond? Ook de afgrond niet. De dood? Ook de dood niet. Dat is nog even waar als in dien nacht op de zee van Tiberias. Als het toen waar geweest is, dan is het vandaag ook waar. En als Hij toen Zijn discipelen gevraagd heeft zoo in geloof aan Hem te leven, Wien alle dingen moeten medewerken ten goede, dan vraagt Hij dit vandaag nog. Geloof alleenlijk, en ge ziet over alle dingen liggen de koningsglorie van Christus. Zij is vandaag even concreet als in dien nacht

KERKELUK LEVEN

De motie-Roermond—Venlo.

Volgens belofte zullen we deze week iets opmerken naar aanleiding van de motie, die verleden week in ons blad werd opgenomen (bl. 187, kolom 2). Hetzelfde stuk hebben de lezers van „De Rotterdammer” kunnen aantreffen in het nummer van 3 Febr. j.l. Hoewel ik tot op heden (Vrijdagmorgen) dagelijks „De Standaard” heb nagezien, vond ik in dat blad met geen woord er melding van gemaakt. Toen eenige jaren geleden „Den Haag—West” een verklaring aflegde inzake de „polemie”, was ook „De Standaard” er aanstonds bij, haar c.a. over te nemen. Dat was in een periode, waarin ieder, ook al was hij niet van zins, met „De Heraut” te gaan vragen, wie (derde persoon, enkelvoud!) aanleiding gaf tot de polemie, toch met name dacht aan consequenties, die ondergeteekende had getrokken uit enkele openbare houdingen en verhoudingen in ons kerkelijk leven. Thans, nu ieder weet, dat de Professoren Kuiper en Hepp een aanval hebben ondernomen, waarop van onderscheiden zijden uitvoerig van antwoord is gediend, en dan met scherpe, maar geargumenteerde afwijzing van hun klachten, thans zwijgt „De Standaard”, althans tot nu toe, hoewel het „nieuws” alweer „oud” is. We zullen dit dienen te onthouden; we moeten weten, hoe gekleurd de berichtgeving van dit politieke orgaan is in bepaalde gevallen, waarin het kiezen moet tusschen menschen, die allen tot de antirevolutionaire partij behooren, en van wie een deel aan deze partij meer dan eens spontane en belangeloze diensten hebben bewezen. Uit de beste bron weet ik, op navraag, dat de motie aan „De Rotterdammer” en aan „De Standaard” beide is toegezonden.

De motie-Roermond—Venlo heeft één groote verdienste: ze richt zich tot het goede adres. Ze sluit zich aan bij een mededeeling, die de Directeuren der V.U. deden in verband met de Curatoren dezer instelling. En inderdaad is men daar aan het juiste adres. Want wat van de zijde van twee hoogleraren der V.U. ondernomen is, dat overtreft in scherpheid van polemie alles, wat tot nu toe onder ons als bezwaar tegen broeders is ingebracht.

O zeker, er is ook vóórdien meer dan eens scherp gedebatteerd. Dat vergeet niemand, en geen mensch denkt er aan, dit voorbij te zien. Maar het is in de laatste jaren nog nooit vertoond, dat onder den titel „dreigende deformatie”, en onder de leuze „erger dan vóór Assen”, of: „dwaling”, of: „confessioneel geschil”, of: „oorspronkelijkheidsziekte” professoren en (of: in hun plaats) anderen zijn beschuldigd, en in het hart getroffen, wat betreft hun werken vóór God (oorspronkelijkheidsziekte), hun confessionele trouw (meenende, dat ze de belijdenis handhaven, zien ze niet, dat ze er tegen in gaan), en hun opereeren met gereformeerde grondbegrippen. De polemie der heeren Kuiper—Hepp overtreft in scherpheid alles, wat tot nu toe onder ons geweest is. En nu moet de V.U. weten, of ze den voortgang van dit alles verlangt, ja, dan neen.

Ze moet zich voor oogen houden, dat dit geval haar aangaat.

En ze moet ook weten, in hoeverre, en waaróm dit alles haar eventueel tot nadere verklaring roept.

Spreeken we over beide punten ons kortelijk uit.

De zaak raakt, zoo zeiden we, inderdaad de V.U. Al was het enkel maar hierom, dat men van de zijde der V.U. reeds heeft gesproken. De motie-Roermond—Venlo geeft zelf (zie den tekst) aan, waar en wanneer dit geschied is. De directeuren der V.U. hebben het noodig gevonden, in antwoord op ingekomen brieven en bezwaren, te berichten, dat de zaak de aandacht der curatoren had. De datum van deze mededeeling van H.H. Directeuren viel ná de verschijning van Prof. Hepps brochure over de twee naturen van Christus en de „onpersoonlijke” menselijke natuur van Christus. In deze en in de voorgaande brochures was gestreden tegen opinies der Professoren Vollenhoven, Dooyeweerd, en van den heer Janse, kortom, tegen uittalingen uit den kring der Calvinistische Wijsbegeerte. In zóoverre was dus deze aanval gericht tegen personen uit den kring der V.U. Want wel behoort de heer Janse niet tot de V.U., maar zijn publicatie, voorzoover bestreden, was toch een onderdeel van het streven van den heer Janse, om aan het werk der Professoren Vollenhoven en Dooyeweerd aan te knopen. Wel bleek zijdelings door dezen aanval op het werk der heeren Vollenhoven en Dooyeweerd ook tegen anderen dan de genoemden, min of meer bezwaar te bestaan: had niet Prof. Ridderbos in „De Standaard” het werk van Prof. Dooyeweerd sterk geprezen, en was niet Prof. Dijk lid, ja zelfs bestuurslid, van de Vereniging voor Calvinistische Wijsbegeerte, die onder instigatie der heeren Dooyeweerd en Vollenhoven was opgericht? Maar goed, dit bezwaar was, voor wat hén betreft, indirect; rechtstreeksch bleef de aanval slechts tegenover eerstgenoemden.

op de woeste zee bij de angstig schreeuwende discipelen. Maar alleen voor het geloof geeft zij haar geheim prijs.

H.

v. d. B.

Zoo at
Mei 1937
door het
ernstig c
die betre
laatste m
zou —
brochures
stop gez
Van an
een hoog
dit „Rott
van melc
en er iet
gewezen
de mede
gedaan
maakt.
Nu is
kalm —
ditmaal o
zet: onve
reeks we
voor het
worden, b
zaak werd
nog altijd
komen.
Wel werd
ad littera
Dooyewe
volk geen
meeste
len, werd
gesproken
neerd w
Prof. He
werd dan
uit de d
geteekende
cisten ger
dése „diag
van zulk f
woord, dat
schoten, n
scherp ges
die van de
Inderdaad
der V.U. E
al uit: hij
Niettemin
werk. En e
algemeene
Kampen. A
soren Kuyp
ze dan, of
zoo ja, zeg
leer: houdt
en Prof. Ku
En wat de
opinionen d
garn ze dan
van de belij
op. Zoo nee
Kuiper en E
Dat ware zw
ook een cura
over wien h
Waar nu e
een publicat
begrijpelijker
volg. Prof. H
zich gekerd
het jongste
steund; en a
die we zeen
noemen, tha
V.U.-professor
er toch niet
kinderen zijn
sprake gewee
woord „mily
meer voorbe
krijgsoperatie
onuitsproke
gesproken he
gaan, nadat
lieten ontval
parities” (in
Wij mogen n
aanstaande m
beerd, volg
slechts in
collega's van
meening te b
bij anderen op
die onbroederl
zou ook al te c
het niet-noeme
deeren, dat de
en koningen v
onkundig zou
meer, we mocht

En nu de twee
hebben directes
de bekende mo
Naar mijn me
openlijk te vers